

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 7 augusti 1914 kl. 3 e. m.

Sammansatta lag- och jordbruksutskottets utlåtande, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående undersökning rörande förekomsten av torvmossar samt angående koncessionslagstiftning i fråga om förvärv och utnyttjande av sådande mossar m. m.

Närvarande: herrar greve Lagerbjelke, Lindhagen, Stårner, E. A. Lindblad, greve Spens, Hult, friherre Gyllenstierna,* Pettersson i Södertälje*, Olsson i Broberg och Andersson i Grimbo*.

* Ej närvarande vid utskottets justering.

Till behandling av sammansatta lag- och jordbruksutskottet har överlämnats en inom andra kammaren väckt motion, nr 136, däri herr *Carl Lindhagen* hemställt, »att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte 1) verkställa undersökning rörande förekomsten av dugliga torvmossar i vårt land samt taga i övervägande lämpligheten av en lagstiftning om koncession såsom villkor för förvärv och utnyttjande av dylika torvmossar av större betydelse eller andra åtgärder till skyddande av allas berättigade intressen; samt 2) till nästa riksdag framlägga en lag, som provisoriskt ordnade förhållandena i avseende å torvmossar av större betydelse, intill dess en definitiv lagstiftning hunnit komma till stånd.»

Enahanda yrkanden hade av samme motionär blivit framställda uti en vid första lagtima riksdagen under innevarande år väckt motion, nr 186 i andra kammaren, vilken motion emellertid till följd av riksdagens upplösning icke blev föremål för dess behandling.

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 9 saml. 2 avd. 3 häft. (Nr 3). 1

Uti sistnämnda motion anförde herr Lindhagen till stöd för sin hemställan följande, av honom jämväl nu återopade motivering:

»Från år 1900 och de följande åren härleda sig statsmakternas omedelbara omsorger att befordra tillgodogörandet av den rikedom, som ligger i vårt lands *torvmossar*. Man ser i dessa vår svenska framtids stenkolslager. Jordbruksministern yttrade 1901 till statsrådsprotokollet, att få frågor voro av så mycken betydelse för vårt lands ekonomiska framtid som den om tillgodogörandet för industriella och kommunikationsändamål av den i landets torvmossar befintliga bränsletillgång. Det gällde därför att med all kraft arbeta för undanröjandet av de tekniska och ekonomiska svårigheterna, som stodo i vägen. Även 1902 års riksdag framhöll, huru målet vore, att torven skulle bliva ersättningsmedlet för stenkol och ved. Därigenom skulle landet särskilt få en lättnad i den outhärdliga tungan att hämta bränsle från andra länder, vilket också satte oss i ett farligt beroende. Det gällde sålunda att uppamma en omfattande torvindustri för tillverkning av bränntorv och torvkol samt framställande av torvströ.

De åtgärder, som hitintills från statens sida vidtagits, äro anställandet av torvingenjörer och torvassistenter, understöd till en torvskola vid Markaryd för utbildande av instruktörer och förmän samt inrättande av en lånefond för torvindustriens befrämjande. Till denna fond avsattes 1902 1,500,000 kronor och 1907 2,000,000 kronor.

Under det man sålunda går framåt, i utnyttjandet av torvmossarna samt alltmer överviner de tekniska och ekonomiska svårigheterna, kommer man också till en tidpunkt, när torvmossarna få ett avsevärt spekulationsvärde. Då inträder även här behovet likaväl som för gruvor och vattenfall, att staten kan reglera förhållandena, så att detta bränsle bevaras åt landets innevånare mot utländska förvärv samt ej oskäligt fördyras för näringarna och den stora allmänheten genom uttagandet av oskäligen spekulationsvinster. Mången vill måhända säga, att behovet av sådan vaksamhet och kontroll ännu icke yppat sig på detta område. Men detta beror på att ett sådant behov sällan plägar få göra sig gällande, förrän man står inför ett mer eller mindre för sent. Kunna torvmossarna verkligen få den omdanande betydelse för vårt lands ekonomi, som man drömmer om, är det tillrådigast att se sig före i tid.

Ett trängande behov av ett förutseende har för övrigt redan inträtt. Uti en interpellation rörande naturrikedomarna jämte de utländska aktieförvärven år 1912 till justitieministern, varom i en föregående motion närmare förmälts, yttrades särskilt om torvmossarna följande:

Särskilt borde det väl nu vara oundgängligt att i tid börja ägna någon uppmärksamhet även åt torvmossarna, på vilka landets ekonomiska framtid anses så mycket bero. På senaste tider har försports åtskillig benägenhet från speciellt engelskt kapital att förvärva svenska torvmossar på skilda håll. Det är icke osannolikt, att detta är en återverkan av uppkomsten av ett engelskt bolag för tillverkning av torvkol på grundvalen av det Ekenbergiska patentet samt den enorma värdestegring på detta bolags aktier, som lärer på mycket kort tid ägt rum. Måhända kräves här även någon uppmärksamhet på lagstiftningen om nyttjanderätt till fast egendom.

På interpellationen i denna del svarade justitieministern:

Beträffande slutligen torvmossarna, torde dessa komma att beröras av det blivande lagförslaget rörande kontroll å kraftpriserna i den mån torvmossarna komma att användas såsom elektriska kraftkällor. I övrigt synes beträffande torvmossarna den närmaste angelägenheten vara att trygga den mot utländsk exploatering, vilket emellertid faller inom området för interpellantens andra fråga. (Frågan om utlänningars aktieförvärv i svenska jordägande bolag.)

Vattenkraftskommitténs uppdrag avser emellertid endast frågan om elektrisk kraft, närmast givetvis med hänsyn till vattenfallen som kraftkälla och om kraftledningar. Torvmossarnas användande för andra ändamål lärer icke kommittén komma att taga någon befattning med. Icke heller har det försports, att någon undersökning kommit till stånd om förekomsten av utländska förvärv omedelbart eller genom aktieköp av svenska torvmossar.»

Beträffande den i förevarande motion först berörda frågan om utredning rörande befintliga torvtillgångar i riket, får utskottet erinra, att nämnda spörsmål varit föremål för behandling vid 1913 års riksdag i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställning om anslag till utredning angående torvtillgångarna i södra Sverige.

Uti skrivelse den 9 november 1912 hade chefen för Sveriges geologiska undersökning hos Kungl. Maj:t anhållit, att Kungl. Maj:t måtte till 1913 års riksdag avlåta proposition om beviljande av ett anslag å 45,000 kronor för en utredning rörande storleken och beskaffenheten av torvtillgångarna i södra Sverige intill 61° n. br. att genom Sveriges geologiska undersökning utföras under 3 år. Till stöd för berörda hemställan åberopades en motivering av i huvudsak följande innehåll:

Utan överdrift torde kunna sägas, att det f. n. icke vore möjligt att på grundvalen av vare sig facklitteraturen eller offentliga och andra

*Utskottets
yttrande.*

tillgängliga arkiv ens approximativt beräkna vårt lands totala torvtillgång, än mindre att fördela denna på olika landsdelar och torvslag. Den enda metod, medelst vilken en fullt exakt kännedom om mängden av vårt lands torvtillgångar kunde vinnas, vore en undersökning av samtliga våra mossar. Kostnaderna härför skulle emellertid bliva för stora. Ansåge man att en någorlunda noggrann kännedom om vårt lands viktigare naturtillgångar vore en oundgänglig förutsättning för en rationell rikshushållning, måste en väg sökas, på vilken för rimlig kostnad och på rimlig tid en approximativt riktig kvantitetssiffra för landets torvtillgångar stode att vinna. Av de metoder, som därvid kunde tänkas ifrågakomma, torde den tillförlitligaste vara en undersökning av landet i dess helhet medelst en geometrisk analysmetod. I förevarande fall skulle man verkställa en s. k. linjetaxering eller linjeinventering. Landet skulle genomdragas med från öster till väster gående parallella linjer på 22,5 kilometers avstånd. När en mosse påträffades å linjerna, skulle en serie borringar göras tvärs över mossen, varigenom en relativt tillförlitlig profil kunde erhållas. Enligt företagna försök med denna metod å ett område i södra Sverige borde denna metod leda till ett synnerligen gott resultat. Det sannolika felet vid den blivande torvinventeringen torde icke komma att överstiga 10 procent beträffande södra Sverige. Önskades i framtiden mera exakta siffror, kunde efter behag nya linjer tillfogas till de redan uppdragna. Kostnaden för en linjeinventering av torvtillgångarna i södra Sverige torde komma att uppgå till 45,000 kronor. Arbetet skulle fördelas på 3 år. Kostnaderna för inventering av norra delen av landet torde efter motsvarande beräkning komma att uppgå till 44,000 kronor. Härmed syntes emellertid böra anstå, till dess erfarenhet rörande resultatet av inventeringen inom det södra området blivit vunnen.

Med anledning av förenämnda framställning hade styrelsen för svenska mosskulturforeningen till Kungl. Maj:t inkommit med en skrivelse, däri styrelsen bl. a. anförde: Sedan mer än tjugu år tillbaka hade foreningen årligen låtit verkställa preliminära undersökningar av torvmarkernas flora och torvarternas botaniska och kemiska beskaffenhet samt bruksvärde i olika delar av landet. På detta sätt hade man småningom fått en allmän bild av torvmarkernas beskaffenhet samt hunnit klassificera dem, varigenom viktiga bidrag erhållits till frågan om olika torvarters utbredning och användbarhet för kultur, bränntorv och torvströ. Vid dessa undersökningar hade av nationalekonomiska skäl den princip följts, att i första hand avskilts all torvjord med högre odlingsvärde d. v. s. mera kväverik torvjord, vilken icke inrangerats under bränntorv, även om densamma där-

till varit lämplig. Det av chefen för Sveriges geologiska undersökning framställda förslaget toge icke någon hänsyn till sist berörda synpunkt. Den föreslagna metoden vore jämväl i hög grad otillförlitlig. Vid inventeringen kunde exempelvis linjerna komma att framgå mellan nord- och sydspetsarna av stora mosskomplex, vilka sålunda icke komme att medräknas. Styrelsen ville med stöd av det sålunda anförda erinra, att den föreslagna metoden vore alltför osäker för att kunna tjäna som grund för bedömning av landets brännort- och torvströtillgångar samt i allt fall icke bleve annat än preliminär; att ett vida tillförlitligare resultat vunnos inom rimlig tid, om mosskulturforeningen finge fortsätta med sina detaljundersökningar, varigenom man finge icke en preliminär, utan en verklig totalsiffra av bränsleförråden i torvmarkerna; att mosskulturforeningens metod representerade en allsidigare utredning av torvmarkernas lämpligaste användningssätt; samt att, om Kungl. Maj:t ställde nödiga medel till förfogande, mosskulturforeningen, som ägde tillgång till laboratorier och fackmän på området, vore villig att medverka vid en dylik inventering.

I anledning av sistberörda skrivelse anförde chefen för Sveriges geologiska undersökning ytterligare: Av sannolikhetskalkyl och en företagen försökstaxering av Värmlands skogar framginge, att resultaten av linjemetoden vore synnerligen goda. Sammanräknades de skilda mossnitten, erhöles medeltal, i vilka ej blott mossarnas olika byggnad inom olika partier komme till synes, utan jämväl varje distrikts mosstyper avspeglades. Det vore olämpligt, att, som mosskulturforeningens styrelse föreslagit, rubricera torven vare sig som brännort, strörtorv eller odlingsjord. Den totala torvmängden borde i stället uppdelas på naturliga torvslag, med vissa biologiska, kemiska och fysikaliska egenskaper. Det bleve sedermera industriernas, resp. mosskulturens sak att på grundvalen härav räkna ut, huru ett visst torvslag borde utnyttjas. I motsatt fall kunde en intressekonflikt lätt uppstå mellan å ena sidan industrien och å andra sidan jordbruket.

I avgivet yttrande hemställde lantbruksstyrelsen om bifall till den av chefen för Sveriges geologiska undersökning gjorda framställningen. Därjämte hemställde lantbruksstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte ställa till styrelsens förfogande 3,000 kronor, för utförande, i samband med omförmälda linjeinventering, av en detaljundersökning av i främsta rummet staten tillhöriga större mossar.

Departementschefen hemställde därefter i statsråd den 14 januari 1913, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att bevilja dels ett anslag

av 45,000 kronor för verkställande genom Sveriges geologiska undersöknings försorg av en utredning medelst linjeinventering rörande storleken och beskaffenheten av torvtillgångarna i södra Sverige intill 61° n. br. dels ock ett anslag å 9,000 kronor för upprättande av en förteckning över staten tillhöriga torvmossar i Svea- och Göta land samt detaljundersökning av ett urval större sådana mossar att utföras av statens torvtjänstemän.

Denna Kungl. Maj:ts framställning blev av jordbruksutskottet tillstyrkt.

I avgiven reservation anförde emellertid två av utskottets ledamöter:

»Då den av Kungl. Maj:t föreslagna uppskattningen av landets torvtillgångar skall i huvudsak grundas på den vid försökstaxeringen av Värmlands skogar tillämpade linjeinventeringsmetoden, men resultatet av denna försökstaxering ännu icke föreligger slutligen utarbetat och riksdagen alltså icke varit i tillfälle att få närmare och direkt kännedom om vare sig metodens ändamålsenlighet eller de med densamma användande förenade kostnader; och då någon olägenhet icke kan anses förenad med ett uppskjutande av nu ifrågasatta inventering av torvtillgångarne intill dess resultatet av Värmlandstaxeringen kan föreligga slutligen utarbetat, vilket väl får antagas kunna ske under den allra närmaste tiden och i varje fall under innevarande år, så hava vi, utan att underkänna betydelsen av en uppskattning utav landets torvtillgångar, ansett, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning icke må vinna riksdagens bifall.»

Vid ärendets behandling i kamrarna bifölls reservationen i första kammaren med 58 röster mot 57, i andra kammaren utan votering.

Utöver vad i reservationen anförts åberopades i båda kamrarna, särskilt i andra kammaren, såsom skäl för avslag å Kungl. Maj:ts framställning, att med den ifrågasatta undersökningen av torvtillgångarna vore förbunden den fara, att vårt lands torvmossar kunde bliva föremål för spekulation och exploatering från utlandet.

Såsom ovan lämnade redogörelse för frågans föregående behandling utvisar, synas med avseende å förevarande spørsmål de sakkunniga myndigheterna vara enhälliga i sin mening därutinnan, att en undersökning i största möjliga omfattning av vårt lands torvtillgångar bör komma till stånd, ehuru meningarna skilja sig i fråga om sättet för denna undersöknings utförande. Enligt utskottets förmenande kan värdet i och för sig av en sådan undersökning näppeligen bestridas, varjämte densamma otvivelaktigt skulle i hög grad befrämja ett fullständigare utnyttjande av vårt lands torv-

mossar och därmed ytterligare höja deras allmänt erkända betydelse i nationalekonomiskt hänseende. Beträffande den under frågans behandling i riksdagen uttalade farhågan för att den ifrågasatta utredningen skulle kunna medföra ett alltför omfattande förvärv från utlandets sida av dessa naturtillgångar, synes det utskottet, att denna sida av saken är värd beaktande; men kan utskottet ej annat än uttala den meningen att, därest särskilda åtgärder erfordras till förhindrande av utlänningars förvärv av torvmossar, detta mål bör kunna vinnas utan koncessionssystem.

Ehuru utskottet alltså för sin del ansluter sig till motionärens åsikt, att en undersökning av torvtillgångarna i riket bör åvägabringsa, har utskottet likväl icke funnit skäl att i anledning av motionen i denna del tillstyrka någon riksdagens åtgärd, då riksdagen så sent som nästlidet år avslagit en framställning från Kungl. Maj:t av enahanda innebörd. Såväl frågans obestridliga vikt som det intresse för dess lösning, som inom riksdagen uttalades även från åtskilliga håll, där ett antagande av förslaget då icke ansågs lämpligt, synes för övrigt giva grundad anledning till antagande, att detta spörsmål inom en ej alltför avlägsen framtid kommer att i allt fall återupptagas till behandling.

Vidkommande därefter den i förevarande motion berörda frågan om lagstiftning rörande koncession för förvärv och utnyttjande av torvmossar, var detta ämne föremål för behandling vid 1909 års riksdag.

Uti en sistnämnda år inom andra kammaren väckt motion hemställde nämligen herr Lindhagen med flere, bland annat, att riksdagen ville: A) hos Kungl. Maj:t anhålla om övervägande, i vad mån och under vilka villkor genom lag borde stadgas *koncession* för förvärv och utnyttjande av skogar av större omfattning och torvmossar av större omfattning, samt framläggande snarast möjligt av det lagförslag, vartill detta övervägande kunde föranleda; ävensom B) i avvaktan på nämnda lagstiftning för sin del antaga provisoriskt en lag om att Konungens tillstånd i vissa fall erfordrades i angivna avseenden.

Lagutskottet, till vilket ifrågavarande motion hänvisades, hemställde i avgivet utlåtande, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. Till stöd för sin berörda hemställan anförde utskottet:

»Beträffande ändamålet med den föreslagna *koncessionen i fråga om skogar* hava motionärerna anført, att därmed skulle huvudsakligen åsyftas att förekomma skogens skövlande och utnyttjande i övrigt på ett skadligt sätt, att garantera, att gagnet av skogen komme den ort till

godo, där densamma vore belägen, samt att det allmänna kunde förbehållas rätt att förr eller senare övertaga skogen.

Motionärernas ifrågavarande yrkande synes utskottet stå i uppenbar strid med de principer, som kommit till uttryck i den hittills i vårt land bestående rättsordningen. Vare sig staten vill förvärva skog eller annan egendom synes detta böra försiggå på ett i den enskildes rätt mindre ingripande sätt än genom att helt enkelt såsom ett koncessionsvillkor förbehålla sig den egendom, som önskas förvärvad. Och vill man överhuvud med motionärerna åstadkomma ett bättre utnyttjande av vårt lands skogstillgång, torde även detta enligt utskottets mening kunna ske genom vida lämpligare medel än fastställande genom offentlig myndighets försorg vid varje ifrågakommande förvärv av särskilda villkor, som skola gälla för utnyttjande av förvärvets föremål. Utskottet kan icke föreställa sig, hur någon myndighet skall kunna vara i stånd att på ett ens tillnärmelsevis tillfredsställande sätt handhava en så vittgående uppgift. Att i den omfattning, motionärerna begära, tillägga statens organ en dylik uppgift, synes utskottet vara att överskatta den förmåga, som skäligen kan tillkomma dessa organ. Då motionärerna till stöd för ett sådant koncessionsförfarande, som det här begärda, åberopa gällande lagstiftning angående skyldighet för utlänning, vilken här i landet vill förvärva fast egendom eller eljest här förvärva vissa rättigheter, att därtill söka särskilt tillstånd, synes utskottet detta icke riktigt. Beträffande det av motionärerna åberopade norska förslaget i det föreliggande ämnet är detta, vilket för övrigt tillkommit huvudsakligen för att hindra utläningar att slå under sig i förslaget åsyftad egendom, ännu icke av norska stortinget antaget, utan har detsamma som bekant stött på synnerligt motstånd i Norge.

I den ifrågavarande motionen yrkas vidare på *koncession för förvärv och utnyttjande av torvmossar* av större omfattning. Koncessionen vore här, enligt motionärernas förmenande, erforderlig för att hindra från torvmossarna erhållna produkters oskäligen fördyrande för näringarna och den stora allmänheten genom uttagande därur av oskäligen spekulationsvinster.

Arbetet på att bearbeta våra torvmossar och göra fruktbringande den tillgång, som däri anses ligga, har i senare tider fortgått med så mycken iver, som det i vårt kapitalfattiga land varit möjligt. För att befördra detta arbete och understödja torvfabrikationen och torvindustrien hava också statsmakterna iklätt sig betydande uppoffringar. Ännu torde dock åtskilligt vara att göra för erhållande av lämpligare och enklare metoder för torvens tillgodogörande. Det synes utskottet utom allt tvivel, att sådana åtgärder, som de nu av motionärerna påyrkade, skulle synner-

ligen skadligt inverka på det arbete, som sålunda bedrives, och på den så välbehövlige företagsamhetslusten på detta område, vilken naturligen måste förlamas, i den mån den saknar utsikt till ersättning för gjorda uppoffringar. Under sådana förhållanden kan utskottet icke tillstyrka motionärernas förslag i den förevarande delen, vilket för övrigt drabbas av samma huvudanmärkning, som utskottet ovan riktat mot motionärernas förslag beträffande skogar. I varje händelse vilar tillsvidare torvmossarnas nyttiggörande till bränsle på den förutsättningen, att detta skall betinga ett billigare pris än prisen på stenkol och ved. Möjlighet att av torvmossarna uttaga någon sådan spekulationsvinst, som den, varom motionärerna tala, synes därför redan på förhand hava erhållit en viss naturlig begränsning. Är fråga om frambringande medelst torv av elektrisk eller annan energi, som skall överföras från ort till annan, har utskottet i annat denna dag avgivet utlåtande hemställt om åtgärders vidtagande för fastställande genom det allmännas försorg av visst pris, på denna energi. Härutinnan skulle alltså erbjuda sig en särskild möjlighet för staten att i vissa avseenden förhindra en sådan verkan av den fria förfoganderätten över mossarna, som den av motionärerna befarade.»

Lagutskottets ovan omförmälda hemställan blev av båda kamrarna bifallen.

De skäl, som av 1909 års lagutskott sålunda anförts mot införande i lagstiftningen av koncession såsom villkor för förvärv och utnyttjande av torvmossar av större omfattning, äga enligt utskottets uppfattning fortfarande giltighet, och har utskottet alltså icke heller i denna del kunnat förorda motionärens förslag.

I följd härav torde motionärens hemställan i fråga om provisorisk lagstiftning i samma ämne icke påkalla vidare yttrande från utskottets sida.

Med stöd av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1:o) att den i förevarande motion under 1) gjorda hemställan icke må av riksdagen bifallas; samt

2:o) att ej heller det i samma motion under 2) framställda yrkande må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 6 augusti 1914.

På det sammansatta utskottets vägnar.

G. LAGERBJELKE.

Reservation

av herr *Lindhagen*, som anført:

»Det synes mig som just de nuvarande förhållandena bort uppfordra utskottet att ägna en behjärtad uppmärksamhet åt det ämne, som beröres i motionen. Händelserna tala manande till oss att i tid planlägga ett rationellt tillgodogörande för industriella, kommunikations- och hushållsändamål av den i landets torvmossar befintliga bränsletillgång. Visserligen får det nuvarande engelska förbudet mot export av stenkol antagas vara av tillfällig natur. Men även ett sådant övergående förbud medför för vårt land ofantliga olägenheter, och den tid kan för övrigt komma, då ett sådant förbud kan bli permanent.

Trots påminnelserna som sagt just nu om frågans stora betydelse har utskottet ej kommit längre än att åberopa de skäl för avslag, som år 1909 anfördes i anledning av en liknande framställning. Dessa skäl anser utskottet kort och gott äga fortfarande giltighet.

Huvudsyftet med motionen är ett övervägande om lämpligheten av en lagstiftning om koncession såsom villkor för förvärv och utnyttjande av dugliga torvmossar av större betydelse eller andra åtgärder till skyddande av allas berättigade intressen. Såsom i motiven anföres gäller det här likaväl som för gruvor och vattenfall att staten reglerar förhållandena, så att detta bränsle ej oskäligt fördyras för näringarne och den stora allmänheten genom uttagandet av oskäliga spekulationsvinster, ävensom att detta bränsle bevaras åt landets innevånare mot utländska förvärv. Det är med andra ord fråga om de viktigaste torvmossarnas utnyttjande, icke för jordbruket och husbehovet utan i spekulationsssyfte. Det synes vara så mycket angelägnare att här ej försumma sig, då torvmossarna äro en tillgång, som ej i likhet med vattenkraften och skogen förnyas sig.

Utskottets huvudanmärkning blir emellertid fortfarande, att förslagens utförande står i uppenbar strid med vår bestående rättsordnings principer och innefattar ett för stort ingripande i den enskildes rätt. Förhållandena borde dock ha hunnit giva oss någon benägenhet åtminstone att icke så uteslutande och oförbehållsamt skatta åt detta talesätt. Jag tror ej att en verklig rättsordnings principer motsätta sig ett statsingripande för reglering av naturrikedomarnas utnyttjande för att främja det allmänna bästa. Under den bestående rättsordningens hägn har ett sådant ingripande också i flera avseenden redan ägt rum. Ett närliggande exempel är koncessionslagstiftningen för tillgodogörande av stenkolsfyndigheten.

Vidare åberopar utskottet sålunda såsom ett viktigt skäl mot ett övertvägande av den ifrågasatta angelägenheten, att arbetet på att göra våra torvmossar fruktbringande under senare tider fortgått med största iver, att åtskilligt ännu torde vara att göra för erhållande av lämpligare och enklare metoder för torvens tillgodogörande och att den uti motionen ifrågasatta förtänksamheten skulle synnerligen skadligt inverka på detta arbete. Detta åskådningssätt är i själva verket endast ett annat uttrycks-sätt för utskottets huvudanmärkning och faller därför med denna. Det förhåller sig enligt min uppfattning icke på det sättet, att det antydda ivriga arbetet bör omintetgöras genom omtanke för att dess resultat skall komma alla till godo.

Vad utskottet anfört om den ifrågasatta utredningen rörande torvmossars förekomst föranleder mig att i detta sammanhang avstå från motionens yrkande härom liksom även angelägenheten av en provisorisk lagstiftning må anses inbegripen i en opinionsyttring för själva saken.

Det hemställes alltså,

att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga i övertvägande lämpligheten av en lagstiftning om koncession såsom villkor för förvärv och utnyttjande i spekulativt syfte av torvmossar utav större betydelse eller andra åtgärder till skyddande därutinnan av allas berättigade intressen.
